

মণিপুৰীসকল

অসম বাবেবৰণীয়া বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয় লোকৰ আবাস স্থল। ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা কালৰে পৰা বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয় লোকৰ এই মোহময়ী সাৰুৱা ভূ-খণ্ডলৈ প্ৰব্ৰজন ঘটিছিল। এই জনগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত 'মণিপুৰী'সকল অন্যতম।

অসমত প্ৰধানকৈ বৰাক আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত মণিপুৰীসকলে বসবাস কৰে। বৰাক উপত্যকাৰ কাছৰ, হাইলাকান্দি আৰু কৰিমগঞ্জ জিলাত মণিপুৰীসকলে বাস কৰে। ১৮১৯ খ্ৰীষ্টাব্দত মান সেনাই মণিপুৰ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে। মণিপুৰী প্ৰজাসকলৰ ওপৰত মান সেনাই কৰা বৰ্ষৰ অত্যাচাৰ আৰু উৎপীড়নত তিষ্ঠি থাকিব নোৱাৰি তেওঁলোক কাছৰ, ছিলেট (বৰ্তমানৰ বাংলাদেশৰ অন্তৰ্ভুক্ত) আদি ঠাইলৈ আহিছিল বুলি কোৱা হয়। পাছত এই লোকসকলে স্ব-স্থানলৈ উভতি নগৈ কাছৰ (বৰ্তমান কাছৰ, হাইলাকান্দি আৰু কৰিমগঞ্জ জিলা) জিলাতেই স্থায়ীভাৱে বাস কৰিবলৈ লয়। আনহাতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বিভিন্ন ঠাইত এই লোকসকল সিঁচৰতি হৈ বসতি স্থাপন কৰিছে। বৰ্তমানৰ হোজাই জিলা, কামৰূপ মহানগৰ জিলাৰ গুৱাহাটী, ওদালগুৰি, কাৰ্বিআংলং, ডিমা-হাচাও, উজনি অসমৰ শিৱসাগৰ, ডিব্ৰুগড়, গোলাঘাট, লখিমপুৰ আদিত কম-বেছি পৰিমাণে মণিপুৰী ভাষী মানুহে স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰি আহিছে।

মণিপুৰী বা মৈতৈ/মীতৈ শব্দটোৱে ভাষা আৰু সম্প্ৰদায় দুয়োটাকে সূচায়। মৈতৈলোন বা মীতৈলোন হৈছে মৈতৈ/মীতৈসকলৰ ভাষা। লোন শব্দৰ অৰ্থ-ভাষা। এই জনগোষ্ঠীয় লোকসকল তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত। মীতৈ ময়েক মণিপুৰীসকলৰ নিজস্ব লিপি। ১৯৯২ চনত মণিপুৰী ভাষা ভাৰতীয় সংবিধানৰ অষ্টম অনুসূচীত অন্তৰ্ভুক্ত হয়। মণিপুৰ, অসম, ত্ৰিপুৰা, মিজোৰাম, মেঘালয়, নগালেণ্ডৰ উপৰিও দক্ষিণ-পূব এচিয়াৰ ম্যানমাৰ আৰু বাংলাদেশতো এই ভাষাৰ প্ৰচলন আছে।

অসম চৰকাৰে ১৯৫৬ চনৰ পৰা মণিপুৰী বসতিপ্ৰধান অঞ্চলৰ নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়সমূহত আৰু ১৯৮৪ চনত হাইস্কুল পৰ্যায়ত মণিপুৰী ভাষা শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে আৰু প্ৰচলন কৰে।

আনহাতে, ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত বসবাস কৰা মণিপুৰীসকলে স্কুল-কলেজ আদিত অসমীয়া ভাষাকে শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে গ্ৰহণ কৰি আহিছে।

মণিপুৰী বা মৈতৈ/মীতৈ সমাজ সাতোটা 'য়েক-ছলাই' অৰ্থাৎ খেল বা ফৈদত বিভক্ত। এইবোৰ হ'ল মঙাং (নিংথৌজা), লুৰাং, খুমন, মোইৰাং, অঙোম, খাবা-জানবা আৰু চেংলৈ। এই প্ৰত্যেক খেল বা ফৈদ কিছুমান উপখেলত বিভক্ত। এই উপখেলৰ 'যুমনাক' বা 'শাগৈ' বুলি কোৱা হয়। মণিপুৰী সমাজক এই য়েক-ছলাই ব্যৱস্থাই এক গোট কৰি ৰাখিছে।

মণিপুৰী সমাজত একো একোটা 'যুমনাক' বা 'শাগৈ'ৰ একো একোজন 'পীবা' অৰ্থাৎ মুখীয়াল থাকে। নিৰ্দিষ্ট 'শাগৈ'ৰ বংশগতভাৱে অহা জ্যেষ্ঠ পুত্ৰক উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে 'পীবা' পদবী দিয়া হয়। 'পীবা' সকলে তেওঁলোকৰ গৃহদেৱতা অৰ্থাৎ 'যুমনাই'ৰ পূজা অৰ্চনা কৰা সময়ত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লয়।

মণিপুৰীসকলে খেতি-বাতিৰ সুবিধাৰ বাবে সচৰাচৰ নৈৰ দাঁতিত বা সহজে পানী পোৱা ঠাইত গাঁও পাতে। বাৰীৰ চৌহদত মাটিৰে ঢাপ দিয়া মণিপুৰী গাঁৱৰ এক উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। ইয়াক 'লৈপন তাখংপা' বোলে। গাঁওবোৰ পৰিচালনা কৰিবৰ কাৰণে 'খুন অহন' গাঁওবুঢ়াৰ ব্যৱস্থা আছিল। বৰ্তমান 'খুন অহন'ৰ গুৰুত্ব কমি আহিছে। গাঁৱৰ সামাজিক জীৱনত শান্তি আৰু আত্মীয়তাৰে বসবাস কৰিবৰ বাবে প্ৰতিখন গাঁৱত একো-একোটা সামাজিক সংগঠন থাকে—'গোপাল হনজবা' আৰু 'গোপাল হিদং। গাঁৱত একো একোটা 'শিঙলুপ' গাঁৱৰ জনকল্যাণৰ বাবে গঠন কৰা হয়।

মণিপুৰী সংস্কৃতিত নাৰীৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে। যিকোনো ধৰ্মীয় সকাম বা সামাজিক অনুষ্ঠান আদি নাৰী অবিহনে শুভাৰম্ভ কৰিব নোৱাৰে। এই ক্ষেত্ৰত নাৰীৰ স্থান পুৰুষৰ লগত সমান। মণিপুৰী তিৰোতাই নিজৰ জাতীয় সাজ-পাৰ পিন্ধি জাতীয় সংস্কৃতি অটুট ৰাখিছে।

মণিপুৰীসকলৰ প্ৰধান আহাৰ ভাত, প্ৰিয় খাদ্য মাছ। সামাজিকভাৱে মাংস খোৱা নিষেধ। মণিপুৰীসকল বৈষ্ণৱ ধৰ্ম হ'লেও তেওঁলোকৰ গৃহ আৰাধ্য দেৱতা 'লাইনিংথৌ ছনামহী', 'ইমা লৈমবেণ শিদবী' আদি দেৱ-দেৱীক লোকাচাৰ মতে পূজা-অৰ্চনা কৰে।

মণিপুৰীসকল মূলতঃ কৃষিজীৱী। তেওঁলোকৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতিও কৃষিভিত্তিক। মণিপুৰী উৎসৱ 'লাই হবাওবা' কৃষিভিত্তিক হ'লেও লোকাচাৰ জড়িত। 'লাই হবাওবা'ৰ অৰ্থ হৈছে 'নেদেখাজনৰ সন্তোষ সাধন'। 'লাই হবাওবা' হৈছে মণিপুৰী সংস্কৃতিৰ প্ৰতিবিস্ম স্বৰূপ। মণিপুৰীসকলে আদিম জড়দেৱতা 'উমংলাই পূজা প্ৰাপ্তগত 'লাই হবাউফম'ত প্ৰতিবছৰে উদ্‌যাপন কৰে। 'লাই হবাওবা'ৰ প্ৰধান শিল্পী মাইবা-মাইবী। এই নৃত্যৰ প্ৰধান বাদ্যযন্ত্ৰ হল পেনা। বীণা জাতীয় এবিধ বাদ্য। 'থাবল চোংবি', 'মাইবী জগোই' (লাই হবাওবা নৃত্য) মণিপুৰী লোক-সংস্কৃতিৰ অমূল্য সম্পদ। এই নৃত্যই মণিপুৰী জাতীয়ত্ব আৰু জাতীয় ঐতিহ্যৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰিছে। 'লাই হবাওবা' উৎসৱৰ উ শৰি 'শজিবু চৈবাওবা' উৎসৱৰ ব'হাগ মাহত পাঁচদিনীয়াকৈ নৱবৰ্ষ উপলক্ষে পালন কৰে।

আত্মীয়তা, বৈবাহিক সম্পৰ্ক 'য়েক' বা 'খেল' ব্যৱস্থাবে মণিপুৰীসকলে ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি, লোকাচাৰসমূহ ৰক্ষা কৰিও বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লগত সময়য়েৰে জীৱন-যাত্ৰা অব্যাহত ৰাখিছে।

মণিপুৰীসকলৰ বহুসংখ্যক ব্যক্তিয়ে অসমীয়া জাতীয় জীৱনলৈ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত অৱদান আগবঢ়াই স্মৰণীয় হৈ আছে। তলত তাৰে কেইগৰাকীমানৰ বিষয়ে চমুকৈ উল্লেখ কৰা হ'ল—

নাওৰিয়া ফুলো

আধুনিক মণিপুৰী সাহিত্যৰ বাটকটীয়া ব্যক্তিসকলৰ ভিতৰত নাওৰিয়া ফুলো অন্যতম।

অসমৰ হাইলাকান্দি জিলাৰ ৰাজেশ্বৰপুৰ মৌজাৰ 'লাইশ্ৰম খুন' নামৰ গাঁৱত ১৮৮৮ চনৰ ২৮ আগষ্ট তাৰিখে নাওৰিয়া ফুলোৰ জন্ম হয়। তেওঁ নাওৰেম চাওবা আৰু থায়ে দেবীৰ পঞ্চম সন্তান। জন্মতে কুন্দত কটা যেন সুন্দৰ-সুঠাম শিশুটিক ককাকে নাম দিলে 'ফুন্ডেই' অৰ্থাৎ কুন্দ। পঢ়াশালীৰ শিক্ষকে সুকোমল এপাহ ফুলৰ দৰে ধুনীয়া ল'ৰাটিৰ নাম ৰাখিলে 'ফুলো'।

তেওঁলোকৰ পূৰ্বপুৰুষসকল আছিল ৰাজন্য শাসিত মণিপুৰ দেশৰ প্ৰজা। তেওঁলোকৰ কোনোবা আজো-ককাক এজন ৰাজদৰবাৰৰ বিষয়া আছিল। পিছে মান-ভগনত আজোককাক হেৰান্দ স্বদেশ এৰি ভগনীয়া দলৰ সৈতে আহি এইখন গাঁৱত নিগাজীকৈ থাকিবলৈ লয়।

কুৰি শতিকাৰ তৃতীয় দশকটো (১৯২০-৩০) মণিপুৰী আধুনিক সাহিত্যৰ অৰূপোদয়ৰ সময়। এইদশকটোতে পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰে শিক্ষিত এচাম মাতৃভাষাপ্ৰেমীয়ে সাহিত্য ৰচনাত মনোনিৱেশ কৰে। নাওৰিয়া ফুলোই শিক্ষকতা কৰি থকা সময়ৰ পৰাই সাহিত্য চৰ্চা আৰম্ভ কৰে অনুবাদেৰে। ১৯১৮ ৰ পৰা ১৯১৯ চনলৈকে হিন্দু উপাখ্যানৰ কাহিনীৰে মুঠ পাঁচখন নাটক ৰচনা কৰে। সেইসমূহ (১) 'ইনিংথৌ হৰিচন্দ্ৰ'—(ৰজা হৰিচন্দ্ৰ) (২) 'সীতা বনবাস' (৩) 'ৰামনা বনবাসতগী হুল্লক্লবদা'—(বনবাসৰ পৰা ৰামৰ প্ৰত্যাবৰ্তনত) (৪) 'দুৱান্ত শকুন্তলা' (৫) 'শ্ৰৱণ কুমাৰ'। পৰৱৰ্তী সময়ত—(১৯৩০-১৯৪০) ১১ বছৰৰ ভিতৰত কবিতা আৰু নিবন্ধৰ মুঠ ১৯- খন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে।

তেওঁৰ গদ্যত ৰচিত উল্লেখনীয় গ্ৰন্থসমূহ—(১) 'মীতে হৌভম ৰাৰী' (মীতেৰ ইতিবৃত্ত)। (২) 'গৌড় ধৰ্ম চন্দ্ৰকপা মতাং' (গৌড় বা গৌড়ীয় ধৰ্ম প্ৰবৰ্তনৰ সন্ধিক্ষণ)। (৩) 'মীতে য়েলহৌ ময়েক'—(মীতে প্ৰাচীন লিপি) (৪) 'অহ্ন য়াথং'—(গুৰু উপদেশ)। (৫) 'হৌৰকপা অমসুং হৌভম' (পুৰাবৃত্ত) (৬) 'ৰামোনগী মতিক'—(ৰামুণৰ প্ৰভাৱ)। (৭) 'ঐগী ৰাৰেং'—(মোৰ গদ্য/নিবন্ধ) ইত্যাদি।

(১) য়ুমলাইৰোন-১৯৩০ (গৃহ দেৱ-দেবীৰ স্তোত্ৰ)। (২) শিংথা চৈথাৰোন ১৯৩০ (ধৰ্মীয় বীতি-নীতিৰ মন্ত্ৰ)। (৩) সকোক থীৰেন ১৯৩১ (সৃষ্টি তত্ত্ব কথা)। (৪) চীংনু লাইৰোন (চিংনু দেবীৰ স্তুতি মন্ত্ৰ) (৫) তেংবানবা অমসুং লাইনিংথৌ লাইপাও-১৯৩৩ (সৃষ্টিকৰ্তা কথোপকথন) আৰু লাইনিংথৌ (সনামহীৰ কথোপকথন)। (৬) থাইন নোংইন-১৯৩৬ (আধ্যাত্মিক আৰু সাংসাৰিক ধৰ্মপথৰ উপদেশ), (৭) পামহৈবা-১৯৪৭ (পামহৈবা ৰজাৰ জীৱনচৰিত), (৮) 'অথৈবা সৈৰেং'-১৯৩৪ (শ্ৰেষ্ঠ কবিতা) ইত্যাদি।

১৯৩০ চনৰ ১৩ এপ্ৰিলত নাওৰিয়া ফুলেই তেওঁৰ মতাদৰ্শৰ মাত্ৰ ১২- জন অনুবাগীক লৈ 'অপোকপা মৰূপ' (অপোকপা সমাজ) গঠন কৰে। এই মঞ্চৰ যোগেদি তেওঁৰ মতাদৰ্শ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ কাৰণে দুগুণ উৎসাহেৰে আগবাঢ়ে। পৰৱৰ্তী সময়ত মণিপুৰত অপোকপা সমাজ গঠন কৰে। জনসাধাৰণৰ দৃষ্টিত তেওঁ হৈ পৰিল 'পুনৰুত্থানবাদী'ৰ নায়ক।

তেওঁৰ কবিতাসমূহ আধ্যাত্মিক ভাৱধাৰা আৰু প্ৰাচীন ঐতিহ্যৰ গুণ-গান, বিলুপ্ত মীতে দেৱ-দেৱীৰ শ্ৰোত, স্তুতি, মন্ত্ৰ, গীত আদিয়ে পৰিপূৰ্ণ। সেইসমূহ সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ।

বহুমুখী প্ৰতিভাধাৰী এইগৰাকী ক্ষণজন্মা পুৰুষে মাত্ৰ ৫৩ বছৰ বয়সত ১৯৪১ চনৰ ৩০ জুন তাৰিখে ইহলীলা সম্বৰণ কৰে।

নৃত্যগুৰু কে. যতীন্দ্ৰ সিংহ

বিশ্ব ভাৰতী শান্তিনিকেতন সংগীত ভৱনৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক বৰেণ্য নৃত্যশিল্পী নৃত্যগুৰু অধ্যাপক কে. যতীন্দ্ৰ সিংহৰ জন্ম হয় ১৯৪৩ চনত এপ্ৰিল মাহৰ ২২ তাৰিখে অসমৰ কাছাৰ জিলাৰ লক্ষীমপুৰত। গুৰু কে. যতীন্দ্ৰ সিংহ, মণিপুৰী নট-সংকীৰ্তন গুৰু কে. কামিনী সিংহ আৰু শ্ৰীমতী পশোৎলৈমা দেৱীৰ সুপুত্ৰ। ল'ৰালিৰে পৰা তেওঁ আছিল অতি নম্ৰ, বিনয়ী, সংগীত তথা নৃত্যপ্ৰেমী। বংশৰ ঐতিহ্যৰ ধাৰাবাহিকতা অক্ষুণ্ণ ৰাখি শৈশৱতেই পিতৃ আৰু কে. কামিনী সিংহৰ পৰা নট সংকীৰ্তন আৰু নৃত্যৰ আদিপাঠ গ্ৰহণ কৰে। পৰৱৰ্তী সময়ত সেই সময়ৰ মণিপুৰ ৰাজ্যৰ প্ৰখ্যাত নৃত্যগুৰু, গুৰু লোকেশ্বৰ, গুৰু অমুৰী আৰু গুৰু অতোদ্বাৰ পৰা নৃত্যৰ তালিম লৈছিল।

১৯৬৫ চনত বৃত্তি পাই বিশ্বভাৰতী শান্তিনিকেতনলৈ নৃত্যশিক্ষাৰ বাবে যায়। নৃত্যশিক্ষা সাং কবি তাতেই তেওঁ নৃত্য আৰু সংগীত বিভাগত অধ্যাপকৰ পদত নিযুক্তি পাই শান্তি নিকেতনত নিগাজিকৈ থাকিবলৈ লয়। অধ্যাপনাৰ সমান্তৰালভাৱে তেওঁ নৃত্যৰ সাধনাত মনোনিৱেশ কৰে। বিভিন্ন নৃত্যৰ সংযোজন আৰু সংমিশ্ৰণৰ জৰিয়তে তেওঁ আটকধুনীয়া নতুন নৃত্যশৈলী উদ্ভাৱন কৰি শিক্ষাৰ্থীসকলক শিকাইছিল। ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত আয়োজিত নৃত্যৰ বহু কৰ্মশালা, আলোচনাচক্ৰ তথা সাংস্কৃতিক সমাৰোহত নৃত্যৰ প্ৰদৰ্শন তথা বক্তৃতা প্ৰদান কৰি দৰ্শকৰ মন জয় কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তেওঁৰ উদ্যোগত শান্তিনিকেতনৰ এনে বহু কৰ্মশালা আৰু আলোচনাচক্ৰ আয়োজন কৰি মণিপুৰী আৰু ৰবীন্দ্ৰ নৃত্যৰ শ্ৰীবৃদ্ধিৰ অহৰহ চেষ্টা চলাই গৈছিল। তেওঁৰ তত্ত্বাৱধান আৰু নিৰ্দেশনাত তেওঁৰ ছত্ৰ-ছত্ৰীও বিশ্বভাৰতীৰ সংগীত বিভাগৰ শিল্পী সমন্বিতে, দক্ষিণ আমেৰিকা, চীন, জাপান, মালয়েছিয়া, ছিংগাপুৰ, ফ্ৰান্স, ৰাছিয়া, ম্যানমাৰ আৰু বাংলাদেশকে আদিকৰি বিশ্বৰ বিভিন্ন মণিপুৰী আৰু ৰবীন্দ্ৰ নৃত্য মঞ্চায়ন কৰি দৰ্শকৰ ভূয়সী প্ৰশংসা লাভ কৰিছিল। তেওঁৰ ভৱিত যেন যাদু আছিল। তেওঁ যেতিয়া নাচিবলৈ লয় তেতিয়া দৰ্শকসকলে অনুভৱ কৰে যেন শূন্যত ভাহি মলয়াছাটিৰ তালে তালে নাচিব লাগিছে। নৃত্যৰত অৱস্থাত তেওঁ আছিল সিমানেই নিৰ্ভাজ, প্ৰাণৱন্ত আৰু

শিল্পময়। সন্মানমধন্য শিল্পীগৰাকীয়ে দেশ-বিদেশৰ পৰা অৰ্জন কৰা সন্মান আৰু গৌৰৱতকৈও অসংখ্য ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু গুণমুগ্ধসকলৰ অম্লান শ্ৰদ্ধা আৰু মৰম-চেনেহক তেওঁৰ দীৰ্ঘদিনৰ অধ্যাপনাৰ উল্লেখযোগ্য সফলতা বুলি গণ্য কৰে।

বিশ্বভাৰতী শান্তিনিকেতনত প্ৰথমে অধ্যাপনা আৰু শেহত কিছু বছৰ অধ্যক্ষৰ দৰে গুৰু দায়িত্বত কাৰ্য নিৰ্বাহ কৰি ২০১০ চনত অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে। অৱসৰৰ পিছতো সংগীত নৃত্য-নাটিকা আদিত অন্তঃকৰণেৰে জীৱনৰ অন্তিম মুহূৰ্তলৈকে সেৱা আগবঢ়াই গৈছিল। তেওঁ 'ত্ৰিধাৰ' আৰু 'মীৰজিগ্মানসা' নামৰ দুখন টেলিফিল্মতো অভিনয় কৰিছিল। গুৰু কে. যতীন্দ্ৰ সিংহক ২০০৬ চনত মণিপুৰী সাহিত্য পৰিষদ, অসমে 'নৃত্যগুৰু', ২০১০ খ্ৰীষ্টাব্দত ৰাজকুমাৰ বুদ্ধিমন্ত মেমৰিয়েল ডাঙ্গ একাডেমী ত্ৰিপুৰাই 'ৰাজকুমাৰ মেমৰিয়েল এৱাৰ্ড', আৰু ২০১২ চনত মণিপুৰী সাহিত্য পৰিষদ, ইশ্বৰে 'নৃত্যৰত্ন' উপাধিৰে সন্মানিত কৰে।

মণিপুৰী নৃত্যৰ বিৰল প্ৰতিভাৰ অধিকাৰী বৰেণ্য শিল্পী নৃত্যগুৰু কে. যতীন্দ্ৰ সিংহই যোৱা ২ এপ্ৰিল ২০১৮ চনত সোমবাৰে ৰাতি শান্তিনিকেতনৰ অৱল পল্লীৰ নিজা বাসগৃহত ইহলীলা সম্বৰণ কৰে।

সমাজসেৱিকা সৰস্বতী সিংহ

অসম আন্দোলন নেত্ৰী, সমাজসেৱিকা, সৰস্বতী সিংহ ১৯৫৮ চনৰ ৮ চেপ্তেম্বৰত হোজাই জিলাৰ লংকা অঞ্চলৰ আমপুখুৰী গাঁৱৰ এটা কৃষক পৰিয়ালত জন্ম গ্ৰহণ কৰে। পিতৃৰ নাম ৰাহেংবম জয়চন্দ্ৰ সিংহ আৰু মাতৃৰ নাম ৰাহেংবম ফজৰী দেৱী।

আমপুখুৰী নিম্ন প্ৰাইমাৰী স্কুলৰ পৰাই শিক্ষাৰ্থী জীৱনৰ আৰম্ভ কৰে। কাশীপুৰ এম ডি স্কুলৰ পৰা বৃত্তিসহ এম ডি পাছ কৰাৰ পাছত, লংকা ৰাষ্ট্ৰভাষা হাইস্কুলৰ পৰা ১৯৭৬ চনত পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। নগাঁও গাৰ্লচ কলেজৰ পৰা ১৯৮১ চনত বি. এ. পাছ কৰে। কিছু বছৰৰ বিৰতিৰ পিছত ১৯৯৩ চনত নগাঁও আইন মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা আইনৰ স্নাতক উপাধি লাভ কৰে।

১৯৮২ চনত অসম চৰকাৰৰ সমাজ কল্যাণ বিভাগত অঙ্গনৱাডী কৰ্মী হিচাপে কৰ্ম জীৱনৰ আৰম্ভ কৰে। কিছুদিনৰ পিছত আমপুখুৰী এল পি স্কুলত শিক্ষক হিচাপে যোগদান কৰে। ১৯৮৫ চনৰ ১৪ ছেপ্তেম্বৰত শিক্ষকতাৰ পৰাও অব্যাহতি লয়।

সৰস্বতী সিংহৰ উদ্যোগত ২০০৫ চনত মণিপুৰী ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ কাৰণে হোজাইত 'পান মণিপুৰী লিটাৰেৰী ফ'ৰাম' (নিখিল মণিপুৰী সাহিত্য মঞ্চ) প্ৰতিষ্ঠা কৰে। এই মঞ্চৰ নামত তেওঁ নিজৰ গাঁঠিৰ ধনেৰে আন এগৰাকী স্থানীয় কবি, শানৌ ৰাজকুমাৰৰ এখনি কবিতা-সংকলন 'নোংপোকথোঙ হাঙলে' ৰ সৰস্বতী প্ৰকাশনৰ পৰা প্ৰকাশ কৰে। মণিপুৰী ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ হকে আজীৱন তেওঁ নিস্বার্থ সেৱা আগবঢ়াই গৈছিল।

আইনৰ স্নাতক সৰস্বতী সিংহই ১৯৯৬ চনত হোজাইৰ শঙ্কৰদেৱ নগৰ আদালতত এগৰাকী অধিবক্তাকপে যোগদান কৰে। তেওঁৰ বাকপটুতা, প্ৰত্যুৎপন্নমতি আৰু অধ্যৱসায়ী গুণৰ কাৰণে অতি

কম দিনৰ ভিতৰত এগৰাকী পেচাদাৰী আইনজীৱীৰূপে নিজকে প্রতিষ্ঠা কৰে। উল্লেখযোগ্য যে তেওঁ অসমৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ প্ৰথমগৰাকী মণিপুৰী মহিলা অধিবক্তা।

তেওঁ অন্তঃকৰণেৰে উপলব্ধি কৰিছিল—নাৰী সমাজৰ চেতনা জাগৰণৰ প্ৰয়োজন। সেয়েহে হোজাই, লংকা, নগাঁও অঞ্চলৰ নাৰীসকলৰ বিকাশৰ কাৰণে বিভিন্ন মহিলা সংগঠন প্রতিষ্ঠা কৰি তেওঁ নিজে তাৰ ওৰি ধৰিছিল। তাৰ ভিতৰত আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য সংগঠনটো হোজাইৰ 'মৈৰা পাইবী লুপ' অৰ্থাৎ 'জোঁৰলোৱা মহিলা বাহিনী' নামৰ মহিলা সংগঠনটো। ১৯৭০ চনমানত চুবুৰীয়া মণিপুৰত 'অল মণিপুৰ উইমেন ছচিয়েল ৰিফৰমেশ্যন এণ্ড ডেভেলপমেণ্ট সমাজ' নামৰ এটা মহিলা সংগঠনৰ জন্ম হয়। সমাজৰ অন্ধকাৰ স্বৰূপ কু-সংস্কাৰ আঁতৰাই জোঁৰৰ অগ্নিশিখাই সমাজ পোহৰাব। এই নাৰী বাহিনীয়ে সমাজৰ কু-সংস্কাৰৰ বিৰুদ্ধে সংগ্ৰামত নামিছিল। প্ৰথমে যুঁজ দিছিল সমাজৰ মাদক দ্ৰব্য সেৱন আৰু জুৱা খেল নিৰ্মূল অভিযানত। তেওঁ হোজাই-লংকাৰ নাৰী সমাজত নতুন চেতনা জগাই এক জাগৰণ সৃষ্টি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তেওঁৰ সমাজসেৱাৰ জীৱনজোৰা অৱদানৰ কাৰণে মণিপুৰী সাহিত্য পৰিষদ, অসমে ২০১২ চনত 'সমাজসেৱিকা' উপাধি আৰু বঁটাৰে বিভূষিত কৰে।

২০১২ চনৰ ৫ ডিচেম্বৰত তেওঁ ইহলীলা সম্বৰণ কৰে।

নোংথোম্বম বিদ্যাপতি সিংহ

মণিপুৰৰ বাহিৰত থকা মণিপুৰীসকলৰ প্ৰথম এম. এল. এ. নোংথোম্বম বিদ্যাপতি সিংহ এজন বহুমুখী প্ৰতিভাসম্পন্ন ব্যক্তি আছিল। তেওঁ ১৯১২ চনৰ ২৪ নবেম্বৰ তাৰিখে বৰ্তমান হাইলাকান্দি জিলাৰ লালা চহৰত জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁৰ পিতৃ স্বৰ্গীয় ললিত সিংহ এজন কবিৰাজ আৰু জ্যোতিষী আছিল। মাতৃ স্বৰ্গীয়া মাইচন দেবী অসমত থকা মণিপুৰীসকলৰ প্ৰথম ডেপুটী ইন্সপেক্টৰ হিজম বমন সিংহৰ বায়েক আছিল। তেওঁ ১৯৩১ চনত কলিকাতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত প্ৰথম বিভাগত মেট্ৰিক পাছ কৰি পিছত শিলেটৰ মুৰাৰীচান্দ কলেজৰ পৰা ইণ্টাৰমিডিয়েট পাছ কৰে। উক্ত কলেজৰ পৰা ১৯৩৫ চনত ঢাকা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত বুৰঞ্জীত অনাৰ্চসহ বি. এ. পাছ কৰে।

নোংথোম্বম বিদ্যাপতি সিংহই ১৯৩৬ চনত কাছাৰ জিলাৰ সোনাই এম. ই. স্কুলত ইংৰাজী শিক্ষকৰূপে যোগদান কৰে। সেই সময়ত সোনাই অঞ্চলত এম. ই. পাছ কৰাৰ পিচত হাইস্কুল পঢ়াৰ কোনো সুবিধা নাছিল। সেয়ে তেওঁৰ প্ৰচেষ্টাত সোনাই এম. জি. স্কুলত হাইস্কুল স্থাপন কৰি হাইস্কুলীয়া শিক্ষাৰ অভাৱ দূৰ কৰে।

নোংথোম্বম বিদ্যাপতি সিংহই অতি সহজ-সৰল জীৱন যাপন কৰিছিল। সদায় ধৃতি-পাঞ্জাবী পৰিধান কৰা বিদ্যাপতি সিংহ আদৰ্শবান পুৰুষ। অকল পঢ়া-শুনাতেই নহয়, নাটক আদি সাংস্কৃতিক দিশতো আগবঢ়ুৱা আছিল।

তেওঁৰ সভাপতিত্বত ১৯৩৯ চনত কাছাৰ মণিপুৰী যুৱ সংঘ নামৰ এটি অনুষ্ঠান গঢ়ি উঠিছিল। উক্ত সংঘৰ যোগেদি স্বজাতি যুৱকসকলক জাগ্ৰত কৰিছিল।

১৯৩৫ চনৰ ভাৰত শাসন অধীনৰ অধীনত ১৯৪৬ চনত অনুষ্ঠিত অসম বিধান সভা নিৰ্বাচনত তেওঁ দক্ষিণ হাইলাকান্দিত নিৰ্বাচিত হৈছিল। তেওঁ ১৯৫১ চনলৈকে বিধায়ক হৈ আছিল। বিধায়ক হৈ থকা কালত তেওঁ নিজ মাতৃভাষা মণিপুৰী মাধ্যমেৰে শিক্ষা-দীক্ষা লোৱাৰ সুবিধা লাভৰ বাবে বহুবাৰ দাবী উত্থাপন কৰিছিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে পৰৱৰ্তী কালত অসম চৰকাৰে মণিপুৰী ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছিল।

ভাৰত স্বাধীন হোৱাৰ পিছত ১৯৪৮ চনত পূব পাকিস্তানত বসবাস কৰা মণিপুৰীসকলক উৎপীড়ন কৰা খবৰ শুনি তেওঁ কাছৰৰ তিনিজন মণিপুৰী নেতা আৰু এশগৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰী প্ৰেৰণ কৰি সেই সময়ত সেই ঠাইত থকা মণিপুৰী প্ৰজা আৰু চুবুৰীয়া প্ৰজাসকলৰ মাজত সদভাৱ ৰাখি বসবাস কৰিবলৈ সু-পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল।

স্বজাতি আৰু জনতাৰ বাবে নিঃস্বার্থভাৱে কাম কৰি বহু কম বয়সত ৪২ বছৰ বয়সত ১৯৫৪ চনৰ ১৪ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে সোনাই চহৰত নোংথোম্বম বিদ্যাপতি সিংহই মৃত্যুবৰণ কৰে।

প্ৰশ্নাবলী :

- ১। কেতিয়াৰ পৰা মণিপুৰী সকলে অসমত স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰিব আহিছে?
- ২। ভাৰতীয় সংবিধানৰ অষ্টম অনুচ্ছেদত মণিপুৰী ভাষা কিমান চনত অন্তৰ্ভুক্ত হয়?
- ৩। মণিপুৰী মীতৈ/মৈতৈসকলৰ সমাজত সাতটা যেক ছলাইৰ নাম কি কি?
- ৪। মণিপুৰী মীতৈ/মৈতৈসকলৰ নিজা ঘৰত পূজা-অৰ্চনা কৰা দেৱ-দেৱীৰ নাম কি কি?
- ৫। লাই হৰাওবা কি? বছৰৰ কি মাহত লাই হৰাওবা উৎসৱ পালন কৰা হয়? লাই হৰাওবা উৎসৱত ব্যৱহাৰ কৰা এবিধ বাদ্যযন্ত্ৰৰ নাম লিখা।
- ৬। মণিপুৰী মীতৈ/মৈতৈসকলৰ কিছুমান নাচৰ নাম লিখা।
- ৭। চমুটোকা লিখা :

(ক) নাওৰিয়া ফুলো	(খ) নৃত্যগুৰু কে. যতীন্দ্ৰ সিংহ
(গ) সমাজসেৱিকা সৰস্বতী সিংহ	(ঘ) নোংথোম্বম বিদ্যাপতি সিংহ।

